

[Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta]
[Diaarinumero HE 149/2025 vp]

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi. LSKL lausuu asiasta YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen pohjalta ja keskittyy lausunnossaan erityisesti laissa uutena sijaishuoltomuotona säädettävään kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun.

Lastensuojelun Keskusliitto on aiemmin lausunut hallituksen esityksestä Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle [kesäkuussa](#) 2025 ja eduskunnan lakivaliokunnalle [marraskuussa](#) 2025.

Esitysluonnoksen keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oikeutta erityiseen suojeluun sekä turvata lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tavoitteiden toteutuminen. Esitys toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaa, jonka mukaan hallituskaudella toteutettavassa lastensuojelulainsäädännön uudistamisessa varmistetaan sijaishuollossa olevan lapsen edun, hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutuminen rajoitustoimien käytön edellytyksiä selkeyttämällä. Uudistuksella mahdollistettaisiin lastensuojeluviranomaisille ja sijaishuoltopaikoille nykyistä riittävämmät toimivaltuudet tehdä työtään. Esityksen mukaan kasvatukseen kuuluvien rajojen asettamisen ja rajoitustoimenpiteiden välistä rajaa selkiytettäisiin. Hallitusohjelman mukaisesti viranomaiset veloitettaisiin aktiiviseen yhteistyöhön sekä varmistettaisiin riittävä toimivalta ja keinovalikoima, jotta sijaishuoltopaikastaan luvatta poissa oleva lapsi löydetäisiin nopeasti ja saataisiin palautettua. Lisäksi uudella kuntouttavalla suljetulla laitospalvelulla mahdollistettaisiin lisäkeinoja alle rikosvastuuiän olevien lasten rikoskierteiden katkaisuun.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

LSKL ymmärtää, että Suomen sijaishuollon kentällä on jo pitkään ollut haasteena, että olemassa olevilla sijaishuollon muodoilla ei ole kyetty riittävästi vastaamaan vakavasti rikoksilla oireilevien lasten tarpeisiin. Kuntouttavaa suljetulla laitospalvelua on esitetty vastauksena näiden lasten tarpeisiin.

Esityksessä on kuitenkin useita kohtia, jotka LSKL:n näkemyksen mukaan eivät riittävästi turvaa lapsen oikeuksia, oikeusturvaa tai palvelujen yhdenvertaista toteutumista. Lapsen etu ja lapsen oikeuksien toteutuminen edellyttävät sääntelyn täsmentämistä ja lapsivaikutusten syvällisempää arviointia.

Kuntouttava suljettu laitospalvelu

Lapsen huostaanoton tarkoituksena ei ole rangaista lasta, vaan suojella häntä ja turvata mahdollisimman tavallinen ja turvallinen lapsuus. Tämän periaatteen tulee läpileikata kaikkea sijaishuollossa tehtävää päätöksentekoa, mukaan lukien rajoitustoimenpiteiden arviointi ja käyttö. LSKL katsoo, että kuntouttava suljettu laitospalvelu pitää sisällään rangaistuksenomaisia ja rikosseuraamukseen vertautuvia piirteitä, jossa lapsen liikkumisvapaus, yhteydenpito-oikeus, henkilökohtainen koskemattomuus sekä muun muassa sivistyksellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutuminen on äärimmäisen rajoitettua.

Kansainvälisessä tutkimuksessa suljettujen laitosten hyödyistä ei toistaiseksi ole erityisiä näyttöjä. Pikemminkin suljetuilla laitoksilla on ollut kielteisiä vaikutuksia. LSKL pitää vakavana riskinä sitä, että autoritääriinen laitoshoidon lisääntyminen ja laitoksen ja sen henkilökunnan valta suhteessa lapsen oikeuksiin kasvaa. Tämän takia LSKL painottaa, että jos kuntouttava suljettu laitospalvelu toteutetaan esitetyn mukaisesti, tulee **laitokseen sijoitetun lapsen hoidon ja kuntoutuksen toteutua myös käytännössä ja tätä toteutumista tulee tiiviisti seurata ja arvioida**. Eli on pystyttävä osoittamaan, mitä lapsi palvelussa tosiasiaa saa ja mitä kuntouttava työskentely tarkoittaa käytännössä. Kuntouttavan työn laadukas toteuttaminen edellyttää riittäviä resursseja, henkilöstön systemaattista koulutusta sekä laitoksen toiminnan tiukkaa ja jatkuvaa arviointia ja valvontaa.

LSKL huomauttaa, että esityksessä on edelleen epäselvyyttä sen suhteen, millä perusteilla lapsi tai nuori ohjautuu suljettuun kuntouttavaan laitospalveluun, erityisen huolenpidon jaksolle tai muihin yksiköihin. Sijoituskriteerien tulee olla selkeät, lapsen edun mukaiset ja valtakunnallisesti yhdenmukaiset. **Erityisen ongelmallista on, että esitys mahdollistaa alle 12-vuotiaan lapsen sijoittamisen suljettuun laitokseen erityisistä syistä ilman, että näitä syitä on riittävällä tarkkuudella määritelty**. LSKL pitää välttämättömänä, että tämä täsmennetään ennen lain voimaantuloa lapsen oikeuksien turvaamiseksi.

LSKL:n näkemyksen mukaan kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoittamisen ei tule olla pelkästään hyvinvointialueen sosiaalityöntekijän tai sosiaalihuollon johtavan viranhaltijan virkavastuulla ja esimerkiksi lastensuojelulain 14 §:n mukaisen asiantuntijaryhmän tai muiden konsultaatioiden varassa. Kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun sijoittamisen päätöksenteon tulisi tapahtua esimerkiksi kansallisen tai YTA-alueen riippumattoman asiantuntijaryhmän toimesta, jossa olisi sosiaalityön vahvan osaamisen lisäksi myös muuta moniammatillista asiantuntemusta.

Kasvatukselliset keinot ja rajoittaminen

Kasvatuksellisten keinojen ja rajoitustoimien rajanveto on edelleen jokseenkin tulkinnanvarainen. Sääntelyssä tulisi korostaa kasvatuksellisten keinojen ensisijaisuutta sekä lisätä velvollisuus fyysisen terveydentilan tarkastamisen lisäksi kiinnipitotilanteen käsittelyyn ja tarvittaessa psykologiseen tukeen.

Perhehoitajien on saatava riittävä tuki tilanteiden arvioimiseen. Perhehoitajille tulee taata mahdollisuus vastuutyöntekijän konsultointiin ja tukeen sekä säännöllisiin keskusteluihin sosiaalityöntekijän kanssa. Kasvatukselliseen rajaamiseen sekä laitos- että perhehoidossa tarvitaan kansallista ohjausta ja säännöllistä koulutusta. **LSKL korostaa koulutuksen tärkeyttä kiinnipitoa ennaltaehkäisevistä keinoista sekä kiinnipitotilanteista.**

LSKL kiinnittää vakavaa huomiota siihen, että suljetun kuntouttavan laitospalvelun sääntely sisältää edelleen merkittäviä lapsen oikeusturvaa heikentäviä epäselvyyksiä. Esityksen mukaan sijoituksen (49 c §) yhteydessä tehtävät valituskelpoiset rajoituspäätökset tehdään enintään vuodeksi, mutta rajoitusten sisältöä ja laajuutta arvioidaan asiakassuunnitelmassa vähintään neljän kuukauden välein ilman, että arviointi johtaisi uusiin valituskelpoisiin päätöksiin. Tämä herättää perustellun kysymyksen siitä, voiko arviointi johtaa rajoitusten laajentumiseen ilman lapsen mahdollisuutta saattaa asiaa tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. LSKL katsoo, että tällainen sääntely on lapsen oikeusturvan näkökulmasta kestävä. **LSKL pitää erityisen ongelmallisena sitä, että rajoitusten mahdollinen laajentuminen ei automaattisesti synnytä muutoksenhakuoikeutta.** Tämä heikentää olennaisesti lapsen asemaa ja on ristiriidassa oikeusturvan perusperiaatteiden kanssa. Lisäksi LSKL katsoo, että esitysluonnoksessa ei riittävällä tavalla turvata lapsen oikeutta tulla kuulluksi tai ilmaista mielipiteensä häntä itseään koskeissa asioissa, kuten rajoitustoimenpiteitä koskien.

LSKL katsoo, että lapsen kiinniottaminen voi olla yksinomaan poliisin tehtävä ja voimakeinojen käyttö kuuluu ainoastaan poliisin toimivaltuuksiin. Jos kiinniotto-oikeutta laajennetaan, säännöstä on täsmennettävä siltä osin, että kiinnipitämisen on tapahduttava yhteisymmärryksessä lasta etsivän työntekijän ja lapsen välillä sekä niiden välttämättömien voimakeinojen osalta, joita tilanteessa on sallittua käyttää. **LSKL pitää riskinä, että rajoitustoimivallan laajentaminen julkisella paikalla tapahtuvaan henkilöntarkastukseen ja kiinnipitoon esityksessä ehdotetulla tavalla voi johtaa lasta alistaviin tai halventaviin toimintatapoihin.**

Sijoitushyvinvointialueen järjestämisvastuu

LSKL on vakavasti huolissaan siitä, miten käytännössä varmistetaan, että psykiatrasta sairaanhoitoa tarvitsevat lapset, jotka oireilevat vakavilla rikoksilla, saavat heille kuuluvan hoidon sen sijaan, että heidät sijoitettaisiin kuntouttavan suljetun laitospalvelun piiriin. Jokaisella lapsella on oikeus nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta sekä saada sairauksien hoitoon ja kuntoutukseen tarkoitetut palvelut. LSKL pitää erittäin tärkeänä varmistaa, että lapsen oikeus erikoissairaanhoidon palveluihin laitoksen ulkopuolelta on tosiasiaa taattu. Terveydenhuollon, päihdepalveluiden ja psykiatrian palvelujen piiriin pääseminen oikea-aikaisesti ei tällä hetkellä toteudu lasten tarpeisiin riittävällä tavalla ja esityksen ehdotukset eivät varmista sitä, että terveydenhuolto ottaa nykyistä paremmin vastuuta terveydenhuollon palvelujen ja erikoissairaanhoidon tarpeessa olevista lapsista. **Hyvinvointialueiden ja erikoissairaanhoidon yhteistyöstä tulisi säätää velvoittavammin.**

Yhteensovitettujen yksiköiden tarve ja sääntely

LSKL näkemyksen mukaan lastensuojelun ja psykiatrian yhteensovitetun yksiköiden kohderyhmä, työn sisällöt ja toteutus tulee määritellä selkeästi ja velvoittavasti. On ristiriitaista luopua hybridiyksiköiden säätämisestä tilanteesta, jossa niille on selkeä tarve, vaikka kohderyhmästä ei ole täysin vakiintunutta näkemystä.

Lastensuojelun kehittäminen

Lastensuojelun Keskusliitto korostaa, että lastensuojelun kehittämisen tulee nojata kokonaisvaltaiseen ja ennaltaehkäisevään näkökulmaan. Sijaishuollon toimivuutta ei voida parantaa yksinomaan rajoituksia koskevaa sääntelyä tarkentamalla tai suljettuja palveluja lisäämällä, vaan vahvistamalla koko palvelujärjestelmän kykyä tukea lapsia ja perheitä varhaisessa vaiheessa sekä heidän omassa elinympäristössään. **LSKL painottaa, että lastensuojelun painopistettä tulee siirtää määrätietoisesti ennaltaehkäiseviin palveluihin ja lapsen arjessa tapahtuvaan työskentelyyn.** Tämä edellyttää sekä lainsäädännöllistä ohjausta että resurssien uudelleenkohdentamista. Viime vuosien lainsäädäntötyö on painottunut erityisesti rajattuihin, marginaalisiin ryhmiin, minkä vuoksi lastensuojelulaki on menettänyt kokonaisrakenteensa johdonmukaisuutta.

LSKL:n näkemyksen mukaan lainsäädäntö tulisi arvioida ja kirjoittaa kokonaisuudessaan uudelleen siten, että ennaltaehkäisyllä on selkeä, vahva ja ensisijainen rooli. Ilman tätä rakenteellista muutosta on ilmeinen riski, että lastensuojelu jää liiaksi reaktiiviseksi ja suojeluperustaiseksi järjestelmäksi, jossa ongelmiin vastataan vasta niiden kärjistyttyä. Tällainen kehityssuunta ei tue lapsen oikeuksien toteutumista eikä ole kustannusvaikuttava pitkällä aikavälillä.